

Навчальний контент дисципліни:

"Цивільний захист"

Забезпечення життя та здоров'я людини належить до обов'язків держави, адже згідно із Конституцією України, людина та її здоров'я є найбільшою цінністю. Державне керування безпекою передбачає ринкові механізми регулювання на основі концепції управління ризиками. З метою їхньої реалізації та на виконання вимог, основних документів міжнародного гуманітарного права про захист постраждалих у надзвичайних ситуаціях (НС) та жертв збройних конфліктів, якими є Женевські конвенції та Додаткові протоколи до них, концепції ООН "Про сталий людський розвиток" в державі запроваджено відповідну законодавчо-нормативну базу: Закони України "Про цивільну оборону України" від 3 лютого 1993 р. № 2974-XII (із змінами і доповненнями); "Про захист населення і територій в надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру" від 8 червня 2000 р. № 1809-III; Положення "Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1198 тощо. Чинна нормативно-правова база з питань безпеки вимагає визначення ризику для персоналу об'єктів економіки (ОЕ), населення та довкілля і не перевищення значень його допустимого рівня. Положенням про функціональну підсистему "Освіта і наука України" від 17 січня 2002 р. № 27 передбачається опанування всіма студентами вищих навчальних закладів (внз) нормативною дисципліною "Цивільна оборона" («Цивільний захист»). Оскільки державне управління безпекою є елементом усіх прийнятих в Україні концепцій, фахівець будь-якої галузі господарювання повинен бути обізнаним щодо методів його реалізації відповідно до своїх функціональних обов'язків (до посади). Виховання та навчання населення у сфері цивільного захисту (ЦЗ) і особливо на рівні вищої освіти сьогодні спрямовується на отримання майбутніми фахівцями відповідних компетенцій, які базуються на фундаментальних знаннях, уміннях

та навичках, сформованих поглядах, цінностях і поведінці, котрі сприяють запобіганню та усуненню умов виникнення загроз життю та здоров'ю людей. Причому, більше уваги приділяється якісній підготовці управлінців. Ключовим моментом тут є застосування компетентнісного підходу. Він розглядається як методологічна основа забезпечення цілей, змісту та якості освіти взагалі. Такій підхід не змінює традиційної для вітчизняної освіти системи «знання, вміння, навички», а навпаки, створює передумови щодо формування та розвитку у випускників внз здатності виконувати обов'язки за фаховим призначенням в умовах динамічних змін обставин.

Невід'ємною складовою робочої навчальної програми є рейтингова система оцінювання (PCO), яка передбачає визначення якості виконаної студентом усіх видів аудиторної та самостійної навчальної роботи, рівня набутих ним знань і вмінь шляхом оцінювання в балах результатів цієї роботи під час поточного, модульного та семестрового (підсумкового) контролю, з наступним переведенням оцінки у балах в оцінки за традиційною національною шкалою та шкалою ECTS (European Credit Transfer System).

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

В умовах зростання масштабів техногенної діяльності суспільства та швидкої урбанізації при існуючому ризику крупних аварій та катастроф техногенного і природного характеру постійної уваги потребують проблеми, які пов'язані з забезпеченням безпеки населення, захистом економічного потенціалу територій, збереженням оточуючого середовища. Тому сьогодні, як ніколи, підвищується роль фахівців з вищою освітою, які мають певний світогляд та уявлення не тільки про забезпечення особистої безпеки, але і володіють знаннями та уміннями щодо організації безпечної життєдіяльності тієї ланки суспільного буття (виробництва), у який вони працюватимуть. Ці питання у внзі вивчаються в дисципліні "Цивільна оборона" («Цивільний захист»).

Освоєння курсу "Цивільна оборона" (ЦЗ) передбачає надання майбутнім фахівцям певного набору загально професійних компетенцій, а також знань та умінь, щоб вони були спроможні:

- ✓ спрямовувати дії персоналу підприємств, установ та організацій на запобігання надзвичайних ситуацій (НС) та на їхню профілактику;
- ✓ планувати заходи ЦЗ, здійснювати управління ОЕ та адміністративно-територіальних одиницях (АТО) в умовах НС, оцінку їх соціально-економічних наслідків;
- ✓ виявляти небезпеку на ранніх стадіях виникнення, діяти з розвитком подій щодо організації та проведення аварійно-рятувальних і інших невідкладних робіт.

Навчальна дисципліна "Цивільна оборона" (ЦЗ) вивчається в 9 (10) семестрі. Її успішне засвоєння базується на знаннях, одержаних в попередніх семестрах при вивченні таких фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, як вища математика, фізика, хімія, безпека життєдіяльності, основи охорони праці, електротехніка, інформатика, матеріалознавство, опір матеріалів тощо.

"Цивільна оборона" є обов'язковим предметом навчання студентів і включається в навчальні плани як спеціальна та самостійна дисципліна

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основною метою вивчення дисципліни "Цивільна оборона" («Цивільний захист») є вирішування завдань захисту населення і територій при ризику виникнення надзвичайних ситуацій. Фахівець з вищою освітою в залежності від компетенції (напрямку підготовки, фаху та посади) повинен знати методологію, методи та принципи регулювання безпеки, мати певні знання з сучасних методів аналізу її стану на ОЕ та АТО і управління ризиками.

Завданнями підготовки фахівців щодо питань цивільного захисту є:

а) навчити студентів запобігати виникнення НС, вмінню прогнозувати їх масштаби визначати засоби і способи захисту людей; організувати дії у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу в осередках ураження та при ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійних лих; запроваджувати заходи щодо підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання, захисту їх робітників та службовців і населення, що мешкає поблизу;

б) дати необхідні знання та сформувати вміння щодо організації та управління системою заходів цивільного захисту на об'єктах господарювання при загрозі виникнення надзвичайних ситуацій, організації роботи керівного та командно-начальницького складу невоєнізованих формувань і служб цивільної оборони відповідно до одержаної у ВНЗ спеціальності.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Володіти загально-професійними компетенціями щодо:

- ✧ базисних принципів культури безпеки та способів визначення її стану;
- ✧ ринкових методів управління безпекою;
- ✧ планування заходів ЦЗ;
- ✧ управління ОЕ та АТО у НС;
- ✧ оцінки соціально-економічних наслідків НС.

Вміти:

- ✧ прогнозувати можливість виникнення та масштаби надзвичайних ситуацій;
- ✧ оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку та обстановку, яка може виникнути внаслідок надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- ✧ практично здійснювати заходи щодо захисту населення і територій від наслідків аварій, катастроф, стихійних лих та у разі застосування сучасної зброї;
- ✧ відповідно до майбутньої спеціальності оцінювати стійкість об'єктів економіки в надзвичайних ситуаціях і визначати необхідні

заходи щодо її підвищення, а також захисту їх персоналу та населення, що мешкає поблизу;

- ✧ організувати взаємодію з відповідними державними органами та структурами для забезпечення зовнішнього захисту;

- ✧ забезпечувати підготовку невоєнізованих формувань та організувати впровадження АРiНР на ОЕ, проводити економічні розрахунки пов'язані з втратами від надзвичайних ситуацій;

- ✧ керувати підготовкою невоєнізованих формувань і організувати АРiНР на ОЕ відповідно до майбутньої спеціальності.

Знати:

- ✧ завдання та організаційну структуру цивільного захисту України;

- ✧ характеристики осередків зараження та ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного та воєнного часу;

- ✧ способи і засоби захисту населення і територій від уражаючих факторів аварій, катастроф, стихійних лих, великих пожеж і сучасної зброї масового ураження;

- ✧ порядок дій формувань ЦЗ і населення в умовах надзвичайних ситуацій;

- ✧ призначення приладів радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю та порядок роботи з ними;

- ✧ методики прогнозування можливих радіаційної, хімічної, біологічної, інженерної та пожежної обстановок, які можуть виникнути внаслідок НС;

- ✧ основи стійкої роботи об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях;

- ✧ основи організації проведення АРiНР в осередках зараження та ураження;

- ✧ зміст рішень Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р. і Додаткових протоколів від 8 червня 1977 р. про цивільну оборону.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів.

У результаті засвоєння матеріалу навчального модуля №1 “Науково-методичне забезпечення ЦЗ та визначення рівня небезпек у НС ” студент повинен:

Вміти:

- ✧ прогнозувати можливість виникнення та масштаби надзвичайних ситуацій;
- ✧ оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну та інші види обставин, що можуть виникнути внаслідок НС природного, техногенного та воєнного характеру;
- ✧ практично здійснювати заходи щодо захисту населення від наслідків аварій, катастроф, стихійних лих та у разі застосування сучасної зброї;
- ✧ проводити економічні розрахунки пов’язані, із втратами від НС.

Знати:

- ✧ завдання та організаційну структуру цивільної оборони України;
- ✧ характеристику осередків зараження та ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного та воєнного часу;
- ✧ методику прогнозування можливих радіаційної, хімічної, біологічної, інженерної та пожежної обставин, які можуть виникнути внаслідок НС;
- ✧ зміст рішень Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р. і Додаткових протоколів від 8 червня 1977 р. про цивільну оборону.

У результаті засвоєння матеріалу навчального модуля №2 “Реалізація заходів цивільного захисту” студент повинен:

Вміти:

- ✧ оперативно реагувати на НС, організувати взаємодію з

відповідними державними органами та структурами для забезпечення захисту працівників та службовців ОЕ, а також населення, що мешкає поблизу;

✧ забезпечувати підготовку формувань та організацію рятувальних та інших невідкладних робіт на ОЕ та АТО відповідно до майбутньої спеціальності;

✧ оцінювати стійкість ОЕ та рівень безпеки його персоналу і населення, що мешкає поблизу в НС і визначати необхідні заходи щодо їх підвищення.

Знати:

✧ основи організації, планування і управління АРiНР в осередках ураження;

✧ способи і засоби захисту населення і територій від вражаючих факторів аварій, катастроф, стихійних лих, великих пожеж і сучасної зброї масового ураження;

✧ порядок дій формувань ЦО і населення в умовах надзвичайних ситуацій;

✧ основи стійкості роботи об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях.

НАЙМЕНУВАННЯ ТЕМ І ЗАНЯТЬ

Модуль 1. Науково-методичне забезпечення ЦЗ. Визначення рівня небезпек у НС

Тема 1.1: Стратегія управління цивільним захистом України

Цивільний захист в сучасних умовах

Аналіз характеру та наслідків виникнення НС

Прогностична оцінка небезпеки ОЕ та АТО

Оцінка соціально-економічних наслідків НС

Тема 1.2: Методичні основи управлінських рішень щодо забезпечення ЦЗ

Культура безпеки як підгрунття професійної діяльності фахівця

Характеристики осередків ураження сучасною зброєю

Небезпеки терористичних актів та заходи щодо їх зменшення

Мінімізація впливу вибухів та пожеж на ОЕ та АТО.

Прогнозування впливу небезпечних факторів в осередках радіаційного ураження

Прогнозування впливу небезпечних факторів в осередках хімічного ураження

Інформаційні загрози людству. Модульна контрольна робота № 1

Модуль 2 Реалізація заходів цивільного захисту

Тема 2.1: Реалізація заходів цивільного захисту

Організація та заходи захисту персоналу ОЕ, населення у НС

Інженерний захист персоналу ОЕ, населення і територій у НС

Заходи та засоби зменшення кількості враженого населення, персоналу ОЕ у НС (мониторинг НС)

Тема 2.2: Зміст та організація заходів реалізації ЦЗ у НС

Планування, організація попередження та запровадження заходів ЦЗ на ОЕ та АТО

Комплексна оцінка стійкості ОЕ до дії вражаючих факторів НС

Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи у НС

Особливості організації та надання першої долікарської допомоги у НС

Особливості забезпечення ЦЗ на державному та глобальному рівнях.

Модульна контрольна робота № 2